

N:o 28.

Ank. till Riksd. Kansli d. 19 Mars 1867, kl. 9 e. m.

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Betänkande N:o 5, i anledning af motioner angående förändrade grunder för embets- och tjenstemäns aflöning samt om ändring i gällande författning rörande expeditionslösen.

Uti särskilda hos Andra Kammaren väckta motioner har blifvit föreslaget:

1:o. af Herr *M. Ahlgren* (N:o 91), »att Riksdagen må ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan derom, att en komité måtte blifva förordnad, med uppdrag att taga i öfvervägande den frågan, huruvida ett förändradt aflönings-sätt för de nu med sportler till större eller mindre del aflönade civila embeten och tjenester ändamålsenligt kan införas, samt att, i sådant fall, derom afgifva förslag, som borde en framdeles blifvande Riksdag. för vidare behandling del-gifvas»;

2:o. af Herr *Joh. Fr. Kjellson* (N:o 115), »att Riksdagen, med gillande af »den utaf motionären uttalade grundsatsen», (att till undvikande af nuvarande sportel-systemet samtliga embets- och tjenstemäns löner borde till beloppen bestämmas), »ville hos Kongl. Maj:t göra underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta »utarbета och till nästa Riksdag framlägga förslag för reglering af samtliga em-bets- och tjenstemäns aflöning»;

3:o. af Herr *G. von Proschwitz* (N:o 259), »det Riksdagen ville vidtaga »sådana åtgärder, att all expeditionslösen hos Konungens Befallningshafvande må »utgå i form af stämpladt papper, i likhet med hvad i Kongl. Maj:ts Kansli eger »rum, och Landssekreterarne tillerkännas bestämd lön af Statsverket»;

4:o. af Herr *Jöns Pährsson* (N:o 11), »att Riksdagen ville besluta en ned-sättning i nu gällande taxa för expeditionslösen med en fjerdedel eller 25 »procent»; och

5:o. af Herr *Åke Andersson* (N:o 177), »att Riksdagen ville besluta, att »bouppteckningslösen må beräknas och utgå endast af den dödes egendom; jemte »upphälvande af det för sådan lösen bestämda maximum.»

Ofvan omförmälda fem motioner åsyfta samtligen, i mer eller mindre mån, förändringar i nu gällande normer för finansförvaltningen. Denna har nemligen till uppgift, dels att tillvägabrinda de pekuniära medel, som erfordras för tillfredsställande af Statens behof, deribland embetsmäns aflöning, dels ock att aflemna medlen till vederbörande förvaltningsmyndigheter. Herrar Ahlgren och Kjellson öfverensstämma, med afseende å hvad de föreslagit, deruti, att begge i allmänhet ogilla och utdöma det så kallade sportelsystemet, såsom förkastligt, och önska, i stället därför, fastställande af bestämda aflöningsbelopp för civile embets- och tjänstemän. (Andra hafva hafva nemligen motionärerne icke afsett). Till samma åsigt sluter sig Herr von Proschwitz, så vidt angår upphörande af de för närvarande hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, genom upptagande af expeditionslösen, inflytande sportler och tillerkännande åt Landssekreterarne af bestämd lön. Deremot hafva Herrar Jöns Pährsson och Åke Andersson intet att invända emot sjelfva sportelsystemet, men önska, den förre en allmän och den sednare en speciel nedsättning uti expeditionslösen.

De sportler, som civile embets- och tjänstemän i vårt land åtnjuta, äro i allmänhet att hänföra till två hufvudarter, nemligen, *dels* expeditionslösen eller så kallade rättssportler, och *dels* sådana sportler, som, under namn af provision, uppborädsprocent, remisslage m. m., tillgodokomma uppborädsmän. Det förra slaget af sportler utgör åter en underafdelning af så kallad gebühr eller sådana personliga skatter, som Staten upptager af de statsborgare, hvilka speciellt begagna sig af offentliga inrättningar (institutioner), eller för vilkas skull desse i ett visst särskildt tillfälle sätta sig i verksamhet. Det andra slaget sportler innebär icke någon särskild beskattning, utan utgör det omedelbara afdrag å uppburna medel, som vederbörande uppborädsmän vid medlens redovisning äro berättigade att verkställa och hvarmedelst de sjelfve godtgöra sig en del af deras löneinkomster. Ingen af motionärerne har ifrågasatt rättsgrunden för den art af beskattning, som pålægges genom upptagande af expeditionslösen; hvadan också Utskottet undgår att derom utlåta sig. I fråga om expeditionslösen åsyfta Herrar Ahlgren, Kjellson och von Proschwitz endast, att den må ingå till Statsverket och att de embets- och tjänstemän, som ega uppbara sådan lösen, i stället bekomma bestämda aflöningsbelopp. Hvad åter angår uppborädsprocent, remisslage och andra dermed jemförliga sportler, borde desamma, enligt Herr Kjellsons och, såsom det vill synas, äfven enligt Herr Ahlgrens åsigt, aldeles upphöra.

Utskottet tvekar icke heller att lika med dessa begge motionärer aldeles utdöma sist anmärkta system för embets- och tjänstemäns aflöning; men, såsom ofvan är vordet antydt, finner systemet uteslutande tillämpning vid aflöning af

uppbördsmän och företrädesvis dem, som tillhöra landsstaten, Postverket och Tullverket. Men just för de till dessa verk och stater hörande embets- och tjänstemän äro, enligt hvad allmänt är känt, löneregleringar å bane. På sätt bilagan N:o 5 till Kongl. Maj:ts den 11 sislidna Januari gifna nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof (sid. 14 och 15) utvisar, inkommo under loppet af sistlidna riksdag Kammar-kollegium och Statskontoret till Kongl. Maj:ts med underdånigt förslag till definitiv lönereglering för landsstatens tjänstemän, innefattande jemväl framställning om sådan förändring i nu gällande grunder för landsstatstjänstemännens aflöning, att alla de till en del af dem, såsom Landskamererare, Landtränmästare, Kronofogdar och Häradsskrifvare nu utgående *provisioner* af stämpelpappers-, bränvinstillverknings-, minuthandels- och utskänknings-, möteskostnader, salpeter-, båtsmansrote- och hästvakans-, tidningsstämplings- och testamentsbevilnings-medel samt *arvodet* utaf fångvårdsmedel och af allmänna bevilningen, äfvensom *remisslage* vid leverering af stats- och andra allmänna medel, skulle upphöra och i stället därför fastställas, för Landskamererare och Landtränmästare till siffran bestämda arvoden, efter föreslagen klassifikation, i tre klasser, samt för Kronofogdar och Häradsskrifvare löneförhöjningar till belopp, motsvarande dem, hvartill extra inkomsterna i nu gällande lönestat äro beräknade, i förening med särskildt anslag till skrivarebiträde. Genom beslut den 2 Februari 1866 befallde Kongl. Maj:ts, *dels* att dess Befallningshafvande i länen skulle öfver Kammar-kollegii och Statskontorets förslag med underdåniga yttranden till Kongl. Maj:ts inkomma, *dels* ock att, — enär i sammanhang med regleringen af öfriga landsstats-tjänstemännens löneförmåner äfven borde komma i öfvervägande, huruvida icke åtgärd lämpligen kunde vidtagas, för att med afseende å de inom olika län för Landssekreterarne förekommande, till beloppen betydligt olika extra inkomster af expeditionslösen m. m., bestämma en fördelning, mera än den nuvarande derefter lämpad, af lönebidragen till Landssekreterarne från Statsverket, — Länsstyrelserna, med ledning af vederbörandes uppgifter, skulle tillika inkomma med utredning, för de sednaste fem åren, af å ena sidan beloppet utaf de Landssekreterarne för hvarje år tillfallna extra inkomster och, å den andra, beloppet af de utgifter, som för göromålets gång tilläfsventyrs blifvit af desse tjänstemän betridda, utöfver den aflöning på stat, som vore underlydande tjänstemän vid Landskanslien tillagd; *hvarjemte* Kongl. Maj:ts förordnade, att de Landssekreterare, som derefter blefve i nåder utnämnda, skulle vara pligtige att underkasta sig den reglering af löneförmånerna vid tjensten, som framdeles kunde blifva fastställd.

Vidare inhemtas af den utaf Rikets Ständers Revisorer den 14 Oktober 1865 afgifna berättelse om verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1863, hurusom Revisorerne *dels* förmält, att de väl icke hade sig bekant, om nådigt

förslag till stat för Post- och Tullverken komme att för Rikets Ständer framläggas, men funne den omständighet, att dessa verks utgifter hufvudsakligen bestredes med den uppbörd utaf vissa statsinkomster, som i samma verk inflöte, icke föranledde till något undantagsförhållande i afseende å den pröfningsrätt, Rikets Ständer grundlagsenligt borde utöfva vid bestämmandet af samtliga statsutgifterna; *dels ock*, jemväl med hänsyn till det sätt, hvarpå en del af dessa verks inkomster dittills blifvit, uppå förslag af vederbörande Styrelser, uti hvilka Cheferne egde allena beslutanderätt, utan Rikets Ständers hörande disponerade, funnit sig ega giltig anledning hemställa, huruvida icke tiden måtte vara inne för Rikets Ständer att, i afseende å den viktiga frågan om bestämmande af nämnda verks utgiftsstat, utöfva den rättighet, som genom Grundlagen blifvit dem tillförsäkrad.

I anledning häraf hafva Rikets sednast församlade Ständer, i skrifvelse den 19 Juni 1866, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att förslag till utgiftsstat för Post- och Tullverken måtte, i sammanhang med den öfriga statsregleringen, till innevarande Riksdag afgifvas för att underkastas behörig pröfning och fastställelse, samt att derefter förekommande förslag till ändringar i dessa stater likaledes framdeles måtte, i enahanda ordning som för embetsverkens utgiftsstat i allmänhet egde rum, varda för sagda ändamål Riksdagen delgifna; och har Kongl. Maj:t, genom nådigt Bref till Post- och Tullstyrelserna den 16 påföljde November, anbefallt dessa embetsverk att afgifva förslag till normalstater för deras årliga utgifter.

Vidkommande härefter expeditionslösen, får Utskottet erinra, hurusom, sedan Rikets Ständer vid 1834 och 1835 årens riksdag, med bifall till Kongl. Maj:ts derom framställda Proposition, beslutat, att de tjenstemännen inom Kongl. Maj:ts Kansli förut tillfallna sportler, skulle, emot förhöjning af lönerna, upphöra, åtgärder tid efter annan vidtagits, hvarigenom sportler, som åtföljt vissa tjänster, blifvit indragna eller till bestämda aflöningsbelopp förvandlade. I sammanhang med den lönerreglering, som vid 1856—1858 årens riksdag skedde, upphörde också sportlerna vid flera embetsverk, deribland alla Rikets Kollegier, så att tjenstemännen der endast åtnjuta till beloppet bestämda löner, utom hvad angår den obetydliga lösen för diariibevis. De sportler af ifrågavarande beskaffenhet, hvilka nu mera återstå, äro hufvudsakligen sådana, som utgå enligt Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning angående expeditionslösen af den 30 November 1855. Om lämpligheten eller olämpligheten af dessa sportler kunna meningarne visserligen vara delade. Så mycket torde dock, vilkendera mening man än omfattar, kunna, utan tvekan, medgifvas, att intet aflönings sätt är mera skickadt att, med afseende å den rättmätiga fordran, att ett ansträngande och långvarigt arbete betingar ett högre arvode än ett lätt och kortvarigt, lämpa lönen efter

mödan. Tjenster af samma slag och värdighet kräfva ofta mycket olika arbete. Skulle nu de med sådana tjänster förenade löner, sådant oaktadt, sättas lika, blefve följden deraf otvifvelaktigt, att de fleste sökande anmälde sig till erhållande af de lättsköttare tjänsterna; hvaremot de, som erfordrade en större ansträngning och sannolikt äfven en högre skicklighet, endast med svårighet komme att med tjenliga personer besättas; samt att innehafvarne af sistnämnda slags tjänster blefve ifrige att genom transport söka åtkomma beqvämare befattningar, hvarigenom en för det allmänna ofördelaktig omflyttning af tjänstemän komme att ega rum. Annorlunda gestaltar sig förhållandet, när större delen af lönen intjenas genom sportler, hvilkas storlek naturligtvis beror af göromålens mängd. Lika mycket som denna afskräcker sökande, lika mycket lockas de af de deraf betingade högre inkomsterna. Ett fullständigt afskaffande af expeditionslösen skulle derföre nödvändiggöra en ytterligt noggrann klassifikation af samma slags tjänster, efter göromålens mängd och beskaffenhet i öfrigt samt en i sammanhang dermed stående bestämning af olika lönegrader. Vid en sådan reglering finge jemväl tagas i betraktande behovet för innehafvare af en svårsköttare tjänst att undfå särskildt anslag till skrivarebiträde eller hvad man i Danmark kallar »Contoirhold». Det må äfven betvillas att genom expeditionslöSENS indragning till Statsverket skulle beredas fulla tillgångar till de tjänstemäns anständiga aflöning, hvilka förut varit i åtnjutande af sådan lösen. icke ringa svårighet skulle ock förete sig vid anordnande af erforderliga kontroller å uppbörd och redovisning. Alla dessa omständigheter hafva säkerligen vållat, att, så vidt Utskottet har sig bekant, så kallade rättssportler eller expeditionslösen ännu icke i något land blifvit afskaffade.

Enär sålunda fråga om upphörande af provisioner, uppbördsprocent, remisslage och andra dermed jemförliga sportler redan är väckt och på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende;

enär vidare en sådan reglering af civile embets- och tjänstemäns löneförhållanden, som föreslagits eller att de bland dem, hvilka ännu äro berättigade att uppbära expeditionslösen, skulle i stället derför undfå bestämda aflöningsbelopp och sålunda till Statsverket redovisa inflytande expeditionslösen, ehvad den nu komme att utgå i sin ursprungliga form eller i form af stämpelafgift, möter sådana svårigheter, som Utskottet här ofvan påpekat och hvilka antagligen föranledde Rikets Ständer att vid den åren 1856—1858 verkställda, nästan allmänna regleringen af embets- och tjänstemännens löner, lemna de på expeditionstaxan grundade löneinkomster oförändrade; samt

enär slutligen, hvad särskildt angår Herr von Proschwitz' motion, regleringen af Landssekreterarnes löner ingår i ofvan omförmälda, på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende fråga; hemställer Utskottet, att:

1:o

hvarken Herr Ahlgrens motion,

2:o

ej heller Herr Kjellsons motion,

3:o

ej heller Herr von Proschwitz' motion
må till någon Kammarens vidare åtgärd föranleda.

Hvad dernäst beträffar Herr Jöns Pährssons motion, har Utskottet inhemtat, hurusom förslag i enahanda syftning förekommit redan vid 1862 och 1865 års riksdag och blifvit behandladt af då varande Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som i Betänkande N:o 87, med hemställan att förslaget måtte lemnas utan afseende, såsom skäl därför hufvudsakligen anført:

att Utskottet icke kunde instämma uti motionärens omdöme, att den i Kongl. Förordningen den 30 November 1855 fastställda expeditionslösen vore obilligt hög, för hvilket påstående motionären ej heller anført något skäl;

att anledningen till ändring i Expeditionstaxan af den 15 Maj 1821 legat mindre uti den då gällande expeditionslöSENS låga belopp, än i det expeditionssätt, som, utan hinder från författningens innehåll, allmänt i praxis blifvit vedertaget, att nemligen expeditionerna utskrefvos med dragen stil;

att den förändring till ett bättre, som i sednare hänseendet, genom 1855 års författning, bereddes, kommit de rättssökande till godo; hvarvid det ock funnits billigt, att de, som i expeditionslösen hade ett ofta väsendtligt bidrag till påräknade löneinkomster, ej blefvo lidande på förändringen; och att den sednast fastställda lösen vore, om man jemförde det afskaffade expeditionssättet med det nya, endast affattad så, att expeditionshafvande, om densamma blefve lägre satt, i många fall skulle lidit minskning i sina inkomster; hvilket förhållande Utskottet ock styrkt medelst ett anfördt exempel;

att ehuru förhöjning af lösen för åtskilliga expeditioner genom 1855 års taxa egt rum; skäl för påståendet, att denna förhöjning vore betydligt högre än billigt kunde synas, destomindre torde finnas, som den på långt när ej gälfve den tillökning i löneinkomster, att denna motsvarade samtidigt stegrade lefnadskostnader; samt slutligen

att hvad anginge frågan om nedsättning af lösen för protokollsutdrag rörande förmyndares förordnande eller entledigande, domares besvär med förmyndarevärden, till följd af de genom Kongl. Förordningen den 24 September 1861 meddelade föreskrifter i afseende härå, blifvit i väsendtlig mån ökade, utan att särskild vederläggning därför dem tillgodokomme.

Vid behandling af likartad fråga gillade Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet vid sistlidne riksdag ofvan upptagna skäl med tillägg af det omdöme, att hvarken en expeditions vigt för den rättssökande eller det besvär, embetsmyndigheten haft med det ärende, i hvilket samma expedition utfärdats, kunde mätas ensamt efter det antal rader, expeditionen upptoge.

Enär samtliga förut anförda skäl, enligt Tillfälliga Utskottets åsigt, fortfarande ega giltighet; samt, genom en allmän nedsättning af expeditionslösen med vissa procent deraf, åtskillige embets- och tjänstemän, hvilkas hufvudsakliga löneinkomster utgöras af inflytande expeditionslösen, skulle komma att sakna medel till anständig bergning, torde slik allmän nedsättning af expeditionslösen destomindre böra vidtagas, som dymedelst förlust äfven skulle tillskyndas Statsverket med afseende å den expeditionslösen, som till detsamma ingår. I tvänne särskilda hänseenden lär dock, enligt Utskottets åsigt, Herr Jöns Pährssons motion vara förtjent af uppmärksamhet. Det torde nemligen kunna såsom obestriddigt antagas, att den expeditionslösen, Landssekreterarne i åtskilliga län under sednare åren uppburit, beredt dem inkomster så höga, att allmänna uppmärksamheten, icke fri från ovilja, derå blifvit fästad. Det lär ej heller kunna förnekas att nämnda förhållande halt sin grund deruti, att lagsökningsmålen, föranledde af en betryckt penningställning, blifvit till antalet mer och mer ökade, och att det just varit den minst bemedlade delen af befolkningen, som fått bidraga till den höga summan af dessa sportelinkomster. Visserligen kan taxan å lösen för expeditioner hos Konungens Befallning-hafvande och andra exsekutionssäten icke anses i allmänhet öfverstiga en skäligen ersättning för den möda, som embets- och tjänstemännen å expeditionerna måste nedlägga; men detta omdöme är icke fullt tillämpligt å de i enkla lagsökningsmål utgående expeditionerna, hvilka i de flesta fall uppsättas efter ett antaget formulär, hvartill tryckta blanketter kunna användas.

Vidare har en allmän klagan försports deröfver, att omyndige, hvilka egt en ringa förmögenhet, tungt drabbats af den lösen, de måst vidkännas för sådana Underrätts expeditioner, hvarigenom förmyndare för dem blifvit förordnade eller entledigade. Inom Utskottet hafva anförts särskilda fall, i hvilka slik lösen under årens lopp medtagit den omyndiges alla tillgångar, utan att sådana beklagansvärda förhållanden förebyggts genom det i 13 § af Kongl. Förordningen den 30 November 1855 införda allmänna stadgande, att den, som saknar tillgång till betalning, skall hos alla domstolar och myndigheter, utan afgift eller vedergällning, undfå hvad honom till sin rätts sökande eller värjande nödigt är, då han sin fattigdom styrker eller den eljest kunnig är. Det torde därför kunna betecknas såsom önskvärdt, att rättelse jemväl i sist anmärkta afseende beredes, vare sig genom en allmän bestämmelse, att omyndig, hvars förmögenhet icke uppgår till visst i penningar uppskattadt belopp, är fri från lösen af de Underrätternas expe-

ditioner, hvarigenom förmyndare för den omyndige förordnas eller entledigas, eller ock genom lämplig nedsättning af lösen för dylika expeditioner.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet vördsamt hemställa:

4:o

att Kammaren för sin del, med afslag i öfrigt å Herr Jöns Pährssons motion, ville besluta underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, innefattande:

dels framställning derom, att hos Konungens Befallningshafvande och andra exsekutionssäten lösen för alla kommunikationsresolutioner och för utslag i sådana ansökningsmål, hvari den sökte icke med förklaring inkommit, måtte nedsättas efter hvad skäligt kan anses; samt att åt de embets- och tjenstemän, hvilkas löneinkomster genom en sådan allmän jemkning i expeditionstaxan skulle komma att nedgå till ett belopp, som icke motsvarade deras ställning och de arbetskrafter, hvilka af dem tagas i anspråk, måtte beredas ersättning af allmänna medel;

dels ock anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes, såsom tillägg till Kongl. Förordningen den 30 November 1855, angående expeditionslösen, meddela bestämmelser, tjenliga att förekomma för närvarande ofta inträffande händelser, att omyndigs tillgångar mera än skäligt medtagas genom lösen för sådana Underrätts expeditioner, hvarigenom förmyndare för omyndig förordnas eller entledigas.

Beträffande slutligen Herr Åke Anderssons motion, om ändring i grunderna för beräkning af bouppteckningslösen, finner Utskottet, lika med motionären, biligheten och rättvisan fordra, att denna lösen, hvilken, enär den utgår till viss procent af tillgången i ett sterbhus, har egenskap af beskattning, bör, i likhet med hvad för stämplade pappersafgiften numera eger rum, beräknas efter behållna tillgången af den allidnes egendom och lott i boet; äfvensom att, ehvad tillgången utgör mera eller mindre, lösen för inregistrerande af bouppteckning icke bör inskränkas till något visst maximum, utan erläggas, efter i öfrigt gällande grunder, för behållningens fulla värde; hvarföre Utskottet vördsamt hemställer:

5:o

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära den rättelse och ändring i nu gällande Förordning angående expeditionslösen den 30 November 1855, att, vid beräkning af lösen för domstols bevis om boupptecknings inlemnande och inregistrering, undantag må ega rum för efterlevande makas giftorätt, hvil-

ken,

Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Betänkande N:o 28. 9

ken, ehvad den utgör mer eller mindre, må beräknas till hälften af behållningen;

men att deremot så beskaffad lösen må utgå till obegränsadt belopp och icke understiga nu gällande minimum af 50 öre.

Stockholm den 19 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.